पुराणेतिहास

पत्र संख्या - DSCC - 13

पाठ्यक्रम विवरणम् -

भाग - 1	क्रेडिट - 1	यूनिट - 1	होरा - 16-20

* कुवलयाश्वप्रसङ्गः।

- ऋतध्वजेन कुवलयनामकस्य अश्वस्य प्राप्तिः।
- कुवलयाश्वस्य पातालगमनम्।
- मदालसाकुवलयाश्वयो: परिणयः।
- पातालकेतुदैत्यस्य वधः।

भाग - 2	क्रेडिट - 1	यूनिट - 2	होरा - 16-20

* मदालसाचरितम्।

- मदालसायाः प्राणत्यागवृत्तान्तः।
- ऋतध्वजप्रतिज्ञा।
- अश्वतरस्य तपः, मदालसायाः पुनः प्राप्तिश्च।
- मदालसाकुवलयाश्वयो: विहारः।

भाग - 3	क्रेडिट - 1	यूनिट - 3	होरा - 16-20

* मदालसायाः पुत्रोल्लापनम्।

- राज्ञा त्रयाणां पुत्राणां नामकरणम्।
- त्रिभिः पुत्रैः निवृत्तिमार्गानुसरणम्।
- कुवलयाश्वमदालसयोः संवादः।
- चतुर्थपुत्रस्य नामकरणम्।

भाग - 4	क्रेडिट - 1	यूनिट - 4	होरा - 16-20

* अलर्कोपदेशः।

- ब्रह्मविद्योपदेशः।
- राजधर्मस्य वैशिष्ट्यम्।
- वर्णाश्रमधर्माः।
- गृहस्थधर्मस्य महत्त्वम्।
- नित्यनैमित्तिककर्मविवेकः।

==

पाठ्य/सन्दर्भग्रन्थाः -

* मार्कण्डेयमहापुराणम् (18-26 अध्यायाः), नाग प्रकाशक, दिल्ली।

सहायकग्रन्थाः -

* मार्कण्डेयमहापुराण एक अध्ययन, वासुदेवशरण अग्रवाल, हिन्दुस्तानी एकेडमी इलाहाबाद।
* मार्कण्डेयपुराण एक अध्ययन, प. बद्रीनाथ शुक्ल, चौखम्बा विद्या भवन, काशी।
* मार्कण्डेयपुराणे मदालसोपाख्यानस्वरूपम् , प्रो.मिनति रथ।

पुराणेतिहास

पत्र संख्या - DSCC - 14

पाठ्यक्रम विवरणम् -

भाग - 1	क्रेडिट - 1	यूनिट - 1	होरा - 16-20

* सनत्सुजातीयम्।
- सनत्सुजातदर्शनस्योपक्रमः।
- सनत्सुजातं प्रति विदुरस्य निवेदनम्।
- मृत्योः स्वरूपनिरूपणम्।
- जगद्रचनायामीश्वरस्य प्रवृत्तिः।
- ज्ञानिनां सदाचारनिरूपणम्।

भाग - 2	क्रेडिट - 1	यूनिट - 2	होरा - 16-20

* तपः स्वरूपनिरूपणम्।
- मौनलक्षणम्।
- वेदाध्ययनमहत्त्वम्।
- तपोदोषनिरूपणम्।
- ब्राह्मणस्वरूपनिरूपणम्।

भाग - 3	क्रेडिट - 1	यूनिट - 3	होरा - 16-20

* ब्रह्मतत्त्वनिरूपणम्।
- ब्रह्मचर्यं तल्लक्षणञ्च।
- आचार्यमहत्त्वविवेचनम्।
- गुरुसेवामहत्त्वम्।
- मदादिदोषाणां निरूपणम् ।

भाग - 4	क्रेडिट - 1	यूनिट - 4	होरा - 16-20

* ब्रह्मणः सर्वकारणत्वम्।
- शुद्धकारणकार्यब्रह्मणः स्वरूपोपपादनम्।
- जीवब्रह्मणोः सहावस्थानम्।
- योगनिरूपणम्।
- आत्मज्ञाननमहत्त्वनिरूपणम्।
- ब्रह्मविद्याप्रतिपादनम्।
- योगिभिः ब्रह्मसाक्षात्कारः।

===

पाठ्य/सन्दर्भग्रन्थाः -

* महाभारते उद्योगपर्वणि (41-46 अध्यायाः), गीताप्रेस, गोरखपुर।

सहायक ग्रन्थाः -

* सनत्सुजातीयम्, शाङ्करभाष्यसहितम्, गीताप्रेस, गोरखपुर।
* महाभारतसर्वस्वम्, प. कुबेरनाथ शुक्लः, सं.सं.वि.वि. वाराणसी।
* महाभारतम्, नीलकण्ठचतुर्धरकृतः भारतभावदीपः, नाग पब्लिशर्स दिल्ली।

पुराणेतिहास

पत्र संख्या - DSCC - 15

पाठ्यक्रम विवरणम् -

भाग - 1	क्रेडिट - 1	यूनिट - 1	होरा - 16-20

* भूगोलपरिचयः।
  - पुराणेषु भूगोलस्वरूपम्।
  - जम्ब्वादिसप्तद्वीपानां परिचयः।
  - सप्तद्वीपाधिपतयः।
  - भूविभाजनकारणानि।

भाग - 2	क्रेडिट - 1	यूनिट - 2	होरा - 16-20

* भुवनकोशस्वरूपम्।
  - सुमेरुगिरिः तत्स्वरूपञ्च।
  - सप्तोर्ध्वलोकाः।
  - अतलादिसप्ताधो लोकाः।
  - अनन्तब्रह्माण्डपरिकल्पना।

भाग - 3	क्रेडिट - 1	यूनिट - 3	होरा - 16-20

* जम्बूद्वीपस्थतीर्थादीनां परिचयः।
  - सप्तमोक्षपुरीणां परिचयः।
  - चतुर्धाम्नां महत्त्वम्।
  - नदनदीपर्वतोद्यानारण्यानां परिचयः।
  - प्रसिद्धक्षेत्राणां महत्त्वम्।
  - तीर्थेषु कर्त्तव्याकर्त्तव्यानि।

भाग - 4	क्रेडिट - 1	यूनिट - 4	होरा - 16-20

* सृष्टिः।
  - पुराणेषु सांख्योक्ता सृष्टिः।
  - नवविधसर्गपरिचयः।
  - श्रीमद्भागवतानुसारेण सृष्टिविस्तारः।
  - सृष्टिपर्यवसानम्।

==

पाठ्य/सन्दर्भग्रन्थाः -

- * पुराणपर्यालोचनम् (1-2 भागः) डॉ. कृष्णमणि त्रिपाठी, चौ. सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

सहायक ग्रन्थाः -

- * पुराणदिग्दर्शन, माधवाचार्य शास्त्री, नई दिल्ली।
- * अष्टादश पुराणदर्पण, प. ज्वालाप्रसाद मिश्र, राष्ट्रिय संस्कृत संस्थान, नई दिल्ली।
- * पुराणपरिशीलनम्, म.म.प.गिरिधर शर्मा चतुर्वेदी, बिहार राष्ट्रभाषा परिषद्, पटना।
- * पुराणविमर्श, पं. बलदेव उपाध्याय, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- * अष्टादशपुराणपरिचयः, डॉ. कृष्णमणि त्रिपाठी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

अथवा

पाठ्यक्रम विवरणम् -

काशिकास्थाष्टमाध्यायस्य प्रथमपादस्य 16 सूत्राद् द्वितीयं पादं यावत्।

भाग - 1	क्रेडिट - 1	यूनिट - 1	होरा - 16-20

* ‘पदस्य’ इत्यतः ‘लोट् च’ इत्यन्तो भागः।
* आन्तरिकमूल्याङ्कनवाक्परीक्षार्थम् - अङ्कद्वयस्य कृते —
  अष्टाध्यायीधारणा - ‘पदस्य’ इत्यतः ‘लोट् च’ इत्यन्तम्।

भाग - 2	क्रेडिट - 1	यूनिट - 2	होरा - 16-20

* ‘विभाषितं सोपसर्गमनुत्तमम्’ इत्यतः ‘परेश्च घाङ्कयोः’ इत्यन्तो भागः।
* आन्तरिकमूल्याङ्कनवाक्परीक्षार्थम् - अङ्कद्वयस्य कृते —
  अष्टाध्यायीधारणा - ‘विभाषितं सोपसर्गमनुत्तमम्’ इत्यतः ‘परेश्च घाङ्कयोः’ इत्यन्तम्।

भाग - 3	क्रेडिट - 1	यूनिट - 3	होरा - 16-20

* ‘संयोगान्तस्य लोपः’ इत्यतः ‘नशेर्वा’ इति सूत्रान्तो भागः।
* आन्तरिकमूल्याङ्कनवाक्परीक्षार्थम् - अङ्कद्वयस्य कृते —
  अष्टाध्यायीधारणा - ‘संयोगान्तस्य लोपः’ इत्यतः ‘नशेर्वा’ इत्यन्तम्।

भाग - 4	क्रेडिट - 1	यूनिट - 4	होरा - 16-20

* ‘मो नो धातोः’ इत्यतः ‘तयोर्य्वावचि संहितायाम्’ इति सूत्रान्तो भागः।
* आन्तरिकमूल्याङ्कनवाक्परीक्षार्थम् - अङ्कद्वयस्य कृते —
  अष्टाध्यायीधारणा - ‘मो नो धातोः’ इत्यतः ‘तयोर्य्वावचि संहितायाम्’ इत्यन्तम्।

==

पाठ्य/सन्दर्भग्रन्थाः - काशिका

सहायकग्रन्थाः - (1) न्यासः (2) पदमञ्जरी (3) अष्टाध्यायी-भाष्य-प्रथमावृत्तिः
(4) दीक्षितपुष्पाकृत-अष्टाध्यायीसहजबोधः।

व्याकरणम्

पत्र संख्या - DSCC - 15

पाठ्यक्रम विवरणम् -

सञ्ज्ञा-परिभाषाप्रकरणयोः प्रौढमनोरमा , पस्पशाह्निकं महाभाष्यम्।

भाग - 1	क्रेडिट - 1	यूनिट - 1	होरा - 16-20

* 'ध्यायं ध्यायम्' इत्यतः 'सुदुरोरधिकरणे निर्देशात् रेफान्तावपीति तत्रैव हरदत्तः' इति पङ्क्त्यन्तो भागः।
* आन्तरिकमूल्याङ्कनवाक्परीक्षार्थम् - अङ्कद्वयस्य कृते —
  अष्टाध्यायीधारणा - 'मतुवसो रु सम्बुद्धौ छन्दसि' इत्यतः 'मय उञो वो वा' इत्यन्तम्।

भाग - 2	क्रेडिट - 1	यूनिट - 2	होरा - 16-20

* 'गुणवृद्धिशब्दाभ्याम्' इत्यतः 'प्रक्षालनाद्धि पङ्कस्य दूरादस्पर्शनं वरम्' इति न्यायादिति पङ्क्त्यन्तो भागः।
* आन्तरिकमूल्याङ्कनवाक्परीक्षार्थम् - अङ्कद्वयस्य कृते —
  अष्टाध्यायीधारणा - 'विसर्जनीयस्य सः' इत्यतः 'सदिरप्रतेः' इत्यन्तम्।

भाग - 3	क्रेडिट - 1	यूनिट - 3	होरा - 16-20

* 'अथ शब्दानुशासनम्' इत्यतः 'यद्येव नित्यः अथापि कार्यः उभयथापि लक्षणं प्रवर्त्यम्' इत्यन्तो भागः।
* आन्तरिकमूल्याङ्कनवाक्परीक्षार्थम् - अङ्कद्वयस्य कृते —
  अष्टाध्यायीधारणा - 'स्तन्भेः' इत्यतः 'उपसर्गाद् बहुलम्' इत्यन्तम्।

भाग - 4	क्रेडिट - 1	यूनिट - 4	होरा - 16-20

* सिद्धे शब्दार्थसम्बन्धे' इत्यतः 'नेमे प्राप्ताः कलादयः' इत्यन्तो भागः।
* आन्तरिकमूल्याङ्कनवाक्परीक्षार्थम् - अङ्कद्वयस्य कृते —
  अष्टाध्यायीधारणा - 'कृत्यचः' इत्यतः 'अ अ' इत्यन्तम्।

==

पाठ्य/सन्दर्भग्रन्थाः - (1) प्रौढमनोरमा, (2) महाभाष्यम् (पस्पशाह्निकम्)

सहायकग्रन्थाः – प्रौढमनोरमा - इन्दुकलाव्याख्या

महाभाष्यम् (पस्पशाह्निकम्) - (1) प्रदीपोद्योतटीकासहितम्

(2) भीमसेनवेदालङ्कारकृतं व्याख्यासहितम्।

अथवा

पाठ्यक्रम विवरणम् -

काशिकास्थाष्टमाध्यायस्य तृतीय-चतुर्थपादौ ।

भाग - 1	क्रेडिट - 1	यूनिट - 1	होरा - 16-20

* ‘मतुवसो रु सम्बुद्धौ छन्दसि’ इत्यतः ‘मय उञो वो वा’ इत्यन्तो भागः ।
* आन्तरिकमूल्याङ्कनवाक्परीक्षार्थम् - अङ्कद्वयस्य कृते —
  अष्टाध्यायीधारणा - ‘मतुवसो रु सम्बुद्धौ छन्दसि’ इत्यतः ‘मय उञो वो वा’ इत्यन्तम्।

भाग - 2	क्रेडिट - 1	यूनिट - 2	होरा - 16-20

* ‘विसर्जनीयस्य सः’ इत्यतः ‘सदिरप्रतेः’ इत्यन्तो भागः ।
* आन्तरिकमूल्याङ्कनवाक्परीक्षार्थम् - अङ्कद्वयस्य कृते —
  अष्टाध्यायीधारणा - ‘विसर्जनीयस्य सः’ इत्यतः ‘सदिरप्रतेः’ इत्यन्तम्।

भाग - 3	क्रेडिट - 1	यूनिट - 3	होरा - 16-20

* ‘स्तन्भेः’ इत्यतः ‘उपसर्गाद् बहुलम्’ इति सूत्रान्तो भागः ।
* आन्तरिकमूल्याङ्कनवाक्परीक्षार्थम् - अङ्कद्वयस्य कृते —
  अष्टाध्यायीधारणा - ‘स्तन्भेः’ इत्यतः ‘उपसर्गाद् बहुलम्’ इत्यन्तम्।

भाग - 4	क्रेडिट - 1	यूनिट - 4	होरा - 16-20

* ‘कृत्यचः’ इत्यतः ‘अ अ’ इति सूत्रान्तो भागः ।
* आन्तरिकमूल्याङ्कनवाक्परीक्षार्थम् - अङ्कद्वयस्य कृते —
  अष्टाध्यायीधारणा - ‘कृत्यचः’ इत्यतः ‘अ अ’ इत्यन्तम्।

==

पाठ्य/सन्दर्भग्रन्थाः - काशिका

सहायकग्रन्थाः - (1) न्यासः (2) पदमञ्जरी (3) अष्टाध्यायी-भाष्य-प्रथमावृत्तिः
(4) दीक्षितपुष्पाकृत-अष्टाध्यायीसहजबोधः।